

L'inici de la democràcia: les eleccions generals de 1977 a les Pitiüses

per Benet Albertí Genovart

Dedicat a la memòria del gran historiador Joan Mari Cardona

Introducció

El juny de 2012 es compleix el 35è aniversari de les primeres eleccions democràtiques a l'estat espanyol després de la desaparició de la dictadura franquista. Havien hagut de passar 40 anys, des del febrer de 1936, perquè els ciutadans poguessin elegir lliurement els seus representants polítics, i aquests comicis constituïssin una de les fites de la denominada Transició política a la democràcia. Des de la mort del general Franco, el novembre de 1975, i després de l'aprovació en referèndum, el desembre de 1976, de la llei per a la Reforma Política, s'inicià un ràpid desmantellament de les institucions franquistes i, tal com es disposava en l'esmentada llei, s'havia d'elegir un parlament per sufragi universal, directe i secret. Per a tal finalitat, es convocaren eleccions el 15 de juny de 1977. El procés de la Transició va transcórrer segons els paràmetres acordats des de les institucions de la dictadura, amb una autodissolució pactada del règim per arribar a la democràcia, en comptes de l'estratègia de la ruptura amb el franquisme preconitzada per les forces de l'oposició democràtica.

Partits polítics i candidatures

A partir del febrer de 1977 es començaren a legalitzar els partits polítics, procés en el qual va destacar la legalització del PCE, l'abril de 1977. Fins a la convocatòria d'eleccions s'anaren configurant les diferents formacions de cara a la

confrontació electoral. Més de 200 partits foren legalitzats en el que es va denominar a la premsa «la sopa de lletres».

A les Balears, un total de 17 candidatures, entre Congrés i Senat, es presentaren a les eleccions del 15 de juny. En el Congrés hi hagué la Unió de Centre Democràtic (UCD), Aliança Popular (AP), Partit Socialista Obrer Espanyol (PSOE), Partit Comunista d'Espanya (PCE), Reforma Social Espanyola (RSE), Unitat Socialista (US), Unió Democràtica de les Illes Balears (UDIB), Círculos José Antonio (CJA), Frente Democrático de Izquierdas (FDI), Front de Treballadors de les Illes (FTI) i Unió Autonomista (UA).¹ En el cas del Senat, el fet que cada illa fos una circumscripció amb l'elecció dels seus propis representants va fer que es presentassin algunes candidatures diferents. A Eivissa i Formentera hi hagué les candidatures d'AP, Bloc Autonomista, UCD, Partit d'Eivissa i Formentera (PEiF), que es presentà com Moviment Autonomista Pitiús (MAP), i finalment la UDIB. Les formacions que tenien una implantació a Eivissa i Formentera eren, per part de l'esquerra, el Partit Socialista Popular (PSP), el PCE (formacions que havien iniciat la seva activitat clandestina en els darrers anys del franquisme, sobretot en el cas dels comunistes) i, en menor mesura, el PSOE. En el centredreta hi havia UCD, AP, els democratacristians de la UDIB i el PEiF. Altres partits amb presència

a les Pitiüses però que concorregueren a les eleccions integrats en altres partits o coalicions –fonamentalment UCD i AP– foren el Partit Liberal, Reforma Democràtica, Partit Popular Balear, Partit Socialdemòcrata d'Eivissa i Formentera, el Partit Demòcrata Balear, el Moviment Socialista d'Eivissa i Formentera –que acabà per demanar el vot per la coalició Unitat Socialista promoguda pel PSP– i la Unió Liberal Popular i Democràtica d'Eivissa i Formentera «s'Unió», que fou un intent d'aglutinar les forces conservadores i de centre i que finalment no va quallar per l'aparició en escena d'UCD i la desaparitat de criteris i opinions en el si de l'organització.

La intensa activitat de dirigents polítics els mesos abans de les eleccions havia anat encaminada a aglutinar forces per poder competir amb garanties a la consulta electoral. De fet, UCD, AP, US i UDIB eren el resultat de la concurrència de diversos partits sota les mateixes sigles. L'acta fundacional d'UCD va estar firmada per 15 partits. A les illes Balears es va constituir fonamentalment amb la coalició Unió dels Partits Socialdemòcrates de Balears, el Partit Demòcrata Balear i el Partit Popular Balear. AP era una federació de partits dretans com Reforma Democràtica i la coalició Unitat Socialista estava formada per partits com el PSP i diversos partits socialistes, que en el cas de les Balears eren el Partit Socialista de les Illes (PSI) i el Moviment So-

1. Llorenç CARRIÓ (2006). «Les eleccions de 1977 a les Balears». Palma: Universitat de les Illes Balears. Memòria de tercer cicle, p. 16.

cialista de Menorca (MSM). El PSOE i el PCE optaren per presentar-se en solitari als comicis.

Quant a la ideologia que propugnaven les diferents formacions, la UCD es presentava com a centrista, equidistant entre la dreta i l'esquerra. Així i tot, no presentava una ideologia clarament definida. De fet, un 46 % dels candidats a l'estat espanyol s'agrupaven com a independents, en bona part antics col·laboradors moderats del franquisme. Altres provenien del Partit Popular i dels demòcratacristians. Un altre partit de caràcter centrista el formaven els demòcratacristians que no s'integraren dins UCD. A les Balears s'agruparen sota les sigles de la UDIB-Equipo de la Democràcia Cristiana. Unió Autonomista (UA), de centreesquerra, propugnava aconseguir les màximes quotes d'autogovern per a les Illes. A Eivissa arribà a organitzar algun acte conjuntament amb el Partit d'Eivissa i Formentera. A la dreta se situava Aliança Popular sota el lideratge de Manuel Fraga a l'estat i d'Abel Matutes a Eivissa. Format per exministres franquistes, eren els hereus del franquisme sociològic. A l'extrema dreta se situava Círculos José Antonio, partit provinent del falangisme radical que presentava com a cap de llista al Congrés a les Balears l'eivissenc resident a Palma Juan Bonet Colomar. Reforma Social Espanyola (RSE), partit fundat per l'exfalangista Manuel Cantarero, no obstant això, es presentava com de centreesquerra.²

A l'esquerra, s'hi trobava, en primer lloc, el PSOE, que va ser el gran beneficiari del vot progressista en aquestes eleccions. Tenia inicialment uns plantejaments de caire marxista, però que va saber flexibilitzar amb el trencament amb el règim anterior que representava Felipe González. El PSP tenia uns plantejaments més radicals que el

Publicitat electoral del Bloc Autonomista al *Diario de Ibiza*.

PSOE, però la imatge del seu líder Tierno Galván l'apropava al centreesquerra. El PCE es presentava com un partit democràtic i es distanciant del comunisme autoritari dels països de l'est.³ A Eivissa fou el primer partit organitzat de l'illa ja en els darrers anys del franquisme i tengué la seva primera aparició pública el 1976 en un acte al teatre Pereira de la mà del PSP. El Front dels Treballadors de les Illes (FTI) era una formació de caràcter revolucionari i anticapitalista, i el Frente Democrático de Izquierdas (FDI), tenia una ideologia marxista-leninista d'orientació maoista.

Una menció a part mereixen les candidatures al Senat. Si per al Congrés totes les Balears formaven una única circumscripció, a les candidatures del qual figuraven molt

pocs eivissencs, al Senat cada illa elegia els seus senadors, cosa que augmentava l'interès de l'electorat perquè elegien candidats específicament pitjors.⁴ Aquest fet contrastava amb Mallorca, on l'elecció de senadors fou una qüestió més bé secundària. D'aquesta manera, l'elecció de l'únic senador que pertocava a la circumscripció d'Eivissa i Formentera va ser la confrontació electoral més important d'aquestes eleccions, especialment entre els candidats d'AP i Bloc Autonomista, confrontació que es repetiria a les eleccions de 1979. Els candidats a senador foren:⁵ Guillem Tuells Riquer per la UCD. Nascut el 1907, era llicenciat en Dret i funcionari jubilat de la Delegació de Treball a València. Com a empresari turístic era propietari de l'hotel Noray d'Ei-

2. Llorenç CARRIÓ (2006). «Les eleccions de 1977 a les Balears», p. 16 i ss.

3. J.A. GONZÁLEZ-ARES. *Los partidos políticos en la Transición democrática española* [en xarxa] dins: URL <<http://www.agex.es/lospartidos-politicos.htm>> (consulta: gener 2012).

4. *Diario de Ibiza*, 1-V-1977, p. 6.

5. Per a les biografies dels candidats s'ha consultat preferentment les veus inserides a Felip CIRER (dir.). *Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera*. Eivissa: Consell Insular d'Eivissa i Formentera (XI volums des de 1995).

PARTIT D'EIVISSA I FORMENTERA **PARTIDO DE IBIZA Y FORMENTERA**

VOTAD PARA SENADOR A

MARIANO LLOBET ROMAN

¿POR QUE ?

**PORQUE ES IBICENCO CON ASCENDENCIA
FORMENTERENSE, POR LOS DOS, POR LOS
CUATRO, POR LOS OCHO GOSTADOS.**

**SU IBICENQUISMO ACREDITADO ES LA
MEJOR GARANTIA DE UNA REPRESENTACION
DIGNA Y EFICAZ.**

Publicitat electoral del Partit d'Eivissa i Formentera, al *Diario de Ibiza*.

abans ja s'havien realitzat diversos actes i mítings per part dels partits polítics que concorrien a les eleccions. Els carrers i places d'Eivissa i Formentera aparegueren plens de cartells i pintades de propaganda electoral i arribà a ser un autèntic problema de neteja pública, fet que motivà queixes de ciutadans per la quantitat de cartells que inundaven els carrers. Abel Matutes es queixava que li embrutaven i llevaven la seva propaganda.

El *Diario de Ibiza*, únic mitjà de comunicació escrit pròpiament de les Pitiüses, jugà un paper clarament a favor de les opcions conservadores. Fent un recompte dels anuncis publicitaris dels partits polítics que s'inseriren en el diari durant la campanya veim com AP en publicà 64; UCD, 58; PSP-Unitat Socialista, 18; UDIB, 17; PEiF-Moviment Autonomista Pitiús, 12; Bloc Autonomista, 7; UA, 7; RSE, 5; i PSOE, 3. Altres mitjans importants que difongueren propaganda dels partits foren la ràdio i la televisió. Els partits polítics disposaven d'espais gratuïts en la desconexió territorial de TVE i també a Ràdio Joventut. Aquesta ràdio, com a empresa pública que era, estava obligada a cedir espais de 15 minuts per a cada candidatura en les desconexions territorials. Si bé els candidats d'Eivissa i Formentera havien de dirigir-se al centre regional de TVE de València perquè es rebia la senyal d'allà, i no de Barcelona, com a Mallorca i Menorca, no hi ha constància que es produís un sorteig d'espais cedits a València i sí a Barcelona, on el PEiF-MAP sortí en antena el 31 de maig al matí.

Els eslògans d'AP eren «*España lo único importante*» i «*Eficacia y honestidad*». Altres feien referència als problemes que tenia plantejats l'estat espanyol, com l'atur, l'ensenyança, l'energia o el transport. Bona part de la seva propaganda anava dirigida a diversos col·lectius socials com els jubilats, joves, pagesos, empresaris o comerciants. En els eslògans d'UCD varen utilitzar profusament les paraules «centre» i «democràcia». Per exemple, «*El centro es la democracia*» i «*Vote centro*,

vissa. Abel Matutes Juan, per AP, era llicenciat en Dret i en Ciències Econòmiques per la Universitat de Barcelona. Nascut el 1942, va ser batle d'Eivissa entre 1970 i 1971. Era propietari de diverses empreses, principalment turístiques, així com de la Banca Abel Matutes Torres. Isidor Marí Mayans, pel Bloc Autonomista. Nascut el 1949, era llicenciat en Filologia Romànica per la Universitat de Barcelona i des del 1972 exercia de professor de Llengua catalana a la Facultat de Palma. Integraven la seva candidatura el PSP, el PCE i el Partit Socialdemòcrata. Aquesta darrera formació s'havia decantat per donar suport a Isidor Marí en contra de la posició oficial del partit d'integrar-se dins UCD. També rebien el suport del PSOE, del Moviment Socialista d'Eivissa i Formentera i

d'un grup d'independents. Marià Llobet Roman, pel MAP. Nascut el 1927, era llicenciat en Dret per la Universitat de València. Havia estat secretari de l'Ajuntament d'Eivissa fins el 1973 i també era empresari turístic. La seva formació, el Partit d'Eivissa i Formentera, tenia un marcat accent insularista i anteriorment s'havia deslligat de la plataforma de partits conservadors «s'Unió», presidida per Abel Matutes, per diferències amb aquest candidat. Ernest Altés Coll, per la UDIB. Nascut el 1925 a Sóller (Mallorca), havia exercit de rector de Sant Antoni, però havia abandonat el sacerdoci i es dedicava a l'activitat turística.

La campanya electoral

El 24 de maig de 1977 s'inicià la campanya electoral de 21 dies, si bé

la vía segura a la democracia». La campanya publicitària del PEiF es va dedicar a ressaltar el caràcter eivissenquista de la formació. En aquest sentit, es publicà un anunci que deia el següent: «*Votad a Mariano Llobet Román. ¿Porqué?. Porque es ibicenco con ascendencia formenterense, por los dos, por los cuatro, por los ocho costados*». Altres deien: «*Por la defensa de las Pitiusas. Sin consignas sucursalistas de partido. Para defender lo nuestro*». La campanya de la UDIB es limitava a la presentació del seu candidat al Senat o a demanar el vot per a Joan Casals Thomàs, candidat al Congrés. En uns anuncis a tota plana es deia: «*No votes la continuidad enmascarada en cambios oportunistas. Vota democracia cristiana, el centro honesto*». El Bloc Autonomista es presentà amb l'eslògan «*Ideas Nuevas. Manos Limpias*» i s'anunciaren diversos actes per diversos llocs de la geografia pitiusa. Per exemple, un dels seus mítings s'anuncià sota el lema «*Escoge tu libertad. Rompe con tu miedo*». En la campanya de la US, coalició de la qual formava part el PSP, es feren diversos actes amb la participació de Jaume Ribas Prats, candidat número dos al Congrés per Balears i que era presentat en català com «Es nostro candidat». En alguns anuncis les sigles del PSP anaven associades a la coalició Unitat Socialista, mentre que en altres al Partit Socialista de les Illes (PSI). El PSOE tingué una presència menor a les planes del *Diario de Ibiza* però amb alguna publicitat a tota plana amb els eslògans «*Socialismo es libertad*» o «*La libertad está en tu mano*». Entre els espais que s'utilitzaren durant la campanya per fer mítings i actes electorals hi hagué el teatre Pereira, el teatre Espanya, el cinema Regio, el cinema Torres, les escoles dels diferents pobles i el teleclub de Sant Mateu.

En la vibrant campanya al Senat desplegada entre els candidats, uns dels enfrontaments electorals més intensos fou entre Abel Matutes i Isidor Marí.⁶ En la dialèctica epistolar que es publicà a les planes del *Diario de Ibiza*, l'estratègia del candidat d'AP fou vincular insistentment Isidor Marí al PCE, formació que donava suport a la candidatura del Bloc i a la qual acusaven d'antidemocràtica. S'explotava així electoralment la por als «rojos», que des de la dictadura franquista tant s'havia utilitzat. Per la seva part Isidor Marí defensava la legitimitat dels comunistes alhora que destacava la seva independència respecte dels partits que integraven el Bloc. Contraatacava demanant a AP que demostràs la seva credibilitat democràtica a causa del seu passat franquista. En aquest sentit, el Bloc Autonomista ressaltava el caràcter neofranquista d'AP i que Abel Matutes posava els interessos particulars per sobre dels públics.⁷

Un altre dels temes que planà sobre la campanya fou el futur Estatut d'Autonomia. La signatura del Pacte per a l'Autonomia el 4 de juny de 1977 entre els partits polítics de Mallorca va provocar la protesta de les formacions pitiuses per la forma en què es va redactar i signar el pacte. S'exigí que en futures convocatòries es tenguessin en compte les representacions de totes les illes des del primer moment. Posteriorment, l'11 de juny tots els candidats a senador per les Pitiüses signaren un Pacte per a l'Autonomia amb les reivindicacions de la subsidiarietat, en el sentit que l'òrgan interinsular no hauria de tenir més competències que les delegades pels organismes insulars; i la representació paritària, per tal que cap illa es pogués imposar sobre les altres en el futur Estatut. Així mateix reivindicaven que el nom del pacte hauria de ser de «Balears i Pitiüses». Tots els partits l'havien signat amb l'ex-

cepció d'AP, CJA i FN. Així i tot, Abel Matutes el signà a títol individual.

En relació a les despeses dels partits durant la campanya de 1977, coneixem les dades de la Junta Electoral Provincial de Palma, que va demanar auditar els comptes de les formacions que sols es presentaven a les Balears o per illes al Senat. Les restants els havien de justificar davant la Junta Central. Així sabem que el Bloc Autonomista va gastar 467.125 pessetes i el PEiF-MAP, 463.860. Segons les dades oficials de les despeses publicades al BOE, AP se'n va gastar a Eivissa i Formentera 802.308; UDIB, 90.486; PCE, 208.799; PSOE, 505.544; PSP, 40.355; i UCD, 1.018.544.⁸ Un dels fracassos electorals i econòmics més grossos fou per a la UDIB, que no obtengué cap diputat. També per a AP fou un fracàs en relació a la inversió feta. Per la seva part, UCD competia en clar avantatge sobre la resta de candidatures, tant en pressupost com en propaganda des de les instàncies de govern.

La jornada electoral

El 15 de juny de 1977, 32.815 eivissencs i 2.355 formenterers foren cridats a les urnes i per aquesta finalitat es disposaren un total de 41 meses electorals, 38 per a l'illa d'Eivissa i 3 per a l'illa de Formentera. Una de les principals preocupacions a l'hora d'organitzar les eleccions fou la correcta confecció del cens electoral. Després de dècades de dictadura i de falta de rodatge democràtic, les deficiències en el cens electoral varen ser un dels principals punts que la Junta Electoral de Zona d'Eivissa i Formentera va proposar corregir a l'hora de millorar l'execució de futures consultes electorals, una vegada ja finalitzades les eleccions. A causa d'això molts electors a l'hora d'anar a votar no eren trobats a les llistes del cens de 1977, cosa que va

6. Sobre el desenvolupament de la campanya vegi's José Miguel ROMERO (1999). *Crònica d'un es illa. Eivissa i Formentera (1975-1977)*. Eivissa: Res Publica Edicions. vol. 3, p. 96-111.

7. També segons AP, alguns membres del PCE havien acusat Abel Matutes de comprar el vot dels seus treballadors amb mil pessetes i un puro, cosa que negà el candidat conservador. Cf. José Miguel ROMERO: *Crònica d'un es illa...*, p.107.

8. Llorenç CARRIÓ (2006). «Les eleccions de 1977 a les Balears», p. 76 i ss.

Portada amb què el *Diario de Ibiza* informava de la jornada electoral i dels resultats.

Quant a les incidències que es produïren durant la votació, comptam amb la documentació electoral de cada una de les meses electorals i conservada a l'Arxiu del Regne de Mallorca.⁹ Per exemple, cal destacar que algunes persones es trobaren la desagradable sorpresa que, a l'hora d'anar a votar, algú ja ho havia fet en nom seu. Foren almenys tres persones a la ciutat d'Eivissa i una a Santa Eulària.¹⁰ Devers les 6 de la tarda, amb motiu de l'afluència massiva de votants, la Junta Electoral d'Eivissa i Formentera va sol·licitar telefònicament a la Junta Provincial allargar el període de votació una hora més. La Junta Provincial acceptà la petició i els col·legis electorals tancaren a les 21.00 h. Però aquesta ordre no fou rebuda per escrit en algunes meses, fet pel qual alguns presidents de mesa es negaren a tancar a la nova hora acordada. Fou el cas de les dues meses de Sant Jordi i de la de Santa Gertrudis. També a Santa Gertrudis, l'interventor del Bloc féu constar en acta la presència al llarg del matí de dues persones sense que en cap moment presentassin credencial que les identificàs. Finalment cal indicar que es produí la detenció d'una persona que repartia paperetes d'AP a la porta d'un col·legi electoral de la ciutat d'Eivissa, a la qual li foren decomissades les paperetes. A la mesa de Sant Mateu, tots i cada un dels votants de la parròquia foren anotats juntament amb el seu malnom.

Sobre el vot nul a les eleccions i malgrat la campanya oficial i la dels partits sobre la manera com votar a les eleccions, es produïren almenys un total de 599 vots nuls al Congrés i 538 al Senat. L'única mesa on no es produí cap vot nul al Congrés fou la de Sant Ferran, a Formentera. Entre les causes de la nul·litat de les paperetes al Congrés, la majoria ho eren per trobar-se amb senyals de bolígraf assenyalant algun nom de la candidatura. Al Senat, l'error més freqüent fou el d'asse-

obligar la Junta Electoral a improvisar un servei urgent d'informació i es va haver de recórrer a les llistes del referèndum de 1976. Un informe de la Junta Electoral Provincial, amb seu a Palma, qualificava el cens d'incomplet, erroni, difícil de manejar, pel fet d'haver d'utilitzar diferents llistes per saber si una per-

sona estava censada o no, i fins i tot d'il·legible. En aquest darrer cas, al començament de les votacions diverses meses electorals reclamaren telefònicament un cens que es pogués llegir a causa que les successives reproduccions del cens havien provocat una degradació progressiva de les còpies a mans de les meses.

9. Arxiu del Regne de Mallorca (ARM). Junta Electoral. ELEC 77. Lligalls 30 i 31.

10. En dos dels casos, es feren acompanyar d'un notari que aixecà acta per tal que poguessin votar. En un altre cas va poder votar després d'una consulta amb el jutge president de la Junta Electoral i en el darrer cas no consta que pogués votar. ARM. ELEC 77. Lligalls 30 i 31.

nyalar dues o més caselles, quan en realitat sols es podia escollir un senador. La pitjor part de vots nuls se l'endugué Guillem Tuells, candidat a senador per UCD. Almenys 192 de les seves paperetes foren anul·lades perquè no estaven impreses en el model oficial. El mateix Guillem Tuells elevà una protesta en una mesa de Sant Antoni on era present durant el recompte de paperetes per intentar validar 21 d'aquells vots. A la resta de meses es comptabilitzaren com a vots nuls, excepte una mesa que considerà dubtoses 47 paperetes, motiu pel qual les envià a la Junta Electoral per tal que decidís sobre la qüestió. En aquest cas és significatiu que UCD no tenia cap interventor a les meses i que tots eren d'Aliança Popular i del Bloc Autonomista.

Els resultats electorals

Les primeres eleccions democràtiques a l'estat espanyol donaren com a clara guanyadora la UCD amb 6.310.391 vots (34,4 %), encara que estava lluny de la majoria absoluta. En segon lloc quedà el PSOE amb 5.371.866 vots (29,3 %). En tercer lloc, el PCE amb 1.709.890 vots (9,3 %). I en quart lloc, AP amb 1.504.771 vots (8,2 %). A les Balears el partit guanyador també fou UCD amb 163.536 vots (51,8 %), amb un suport molt superior a l'estatal; en segon lloc, el PSOE amb 73.554 vots (23,3 %); en tercer lloc, AP amb 28.472 vots (9 %); en quart lloc, el PSP-US, amb 16.244 vots (5,1 %); i en cinquè lloc, el PCE, amb 14.046 vots (4,6 %).¹¹ D'aquesta manera, dels sis diputats que elegien les Balears, quatre foren per a UCD i dos per al PSOE.

A l'illa d'Eivissa els resultats foren els següents: en primer lloc va quedar UCD amb 10.905 vots (49,7 %); en segon lloc quedà AP amb 4.780 vots (21,8 %); en tercer lloc, el PSOE amb 2.187 vots (10 %), seguit a poca distància pel PSP-US, que obtengué 1.911 vots (8,7 %) i en cinquè lloc hi hagué el PCE amb

1.081 vots (4,9 %). La resta de partits no aconseguiren sobrepassar el 2 % dels vots. A l'illa de Formentera també va guanyar la UCD amb 774 vots (53,6 %), però en aquest cas la segona força fou el PSP-US, amb 376 vots (26 %), seguida per AP amb 111 vots (7,6 %), el PSOE amb 66 vots (4,5 %) i UA amb 29 vots (2 %). La resta de partits no arribaren al 2 %.

Per municipis, UCD va guanyar les eleccions a tots el municipis de les Pitiüses amb percentatges que superaven el 50 % dels vots a Sant Josep (59,7 %), Sant Antoni (54,52 %), Formentera (53,6 %) i Sant Joan (51,09 %). Els seguiren la ciutat d'Eivissa (46,71 %) i Santa Eulària (44,59 %). AP fou la segona força més votada a tots els municipis excepte a Formentera. A Sant Joan (39,37 %) i a Santa Eulària (33,53 %) és on la formació conservadora va obtenir un suport més gran, seguits de Sant Josep (21,32 %), Sant Antoni (15,98 %), ciutat d'Eivissa (15,85 %) i finalment Formentera (7,69 %), on quedà en tercer lloc.

Quant als partits d'esquerres, el PSOE va tenir un suport més gran a Sant Antoni (13,14 %) i la ciutat d'Eivissa (12,58 %), i molt menor a la resta de municipis: Santa Eulària (7 %), Sant Josep (6,57 %), Formentera (4,57 %) i Sant Joan (1,54 %). El PSP fou la segona força de Formentera (26,04 %), a la ciutat d'Eivissa fou la tercera (13,53 %) i se situà per davant del PSOE. A la resta de municipis no superà el 6 % dels vots: Sant Josep (5,78 %), Sant Antoni (5,65 %), Santa Eulària (5,54 %) i Sant Joan (3,33 %). El PCE va tenir el suport més gran a la ciutat d'Eivissa (6,64 %), seguida de Sant Antoni (4,86 %) i Santa Eulària (4,24 %), mentre que a la resta tengué un resultat molt inferior: Sant Josep (2,58 %), Formentera (1,73 %) i Sant Joan (1,6 %).¹²

Per parròquies o taules electorals al Congrés, veim com UCD va guanyar en quasi tots els pobles amb percentatges que anaven del

70,20 % a Sant Josep fins al 40 % de Cala Llonga. L'excepció fou a Sant Mateu, Santa Agnès, Sant Llorenç, Sant Carles, Santa Gertrudis i es Canar, on va guanyar AP. A la resta de pobles AP va quedar en segon lloc, excepte a Sant Antoni, Sant Francesc, Sant Ferran i la Mola, a Formentera, en els quals fou la tercera força. Per la seva part, el PSOE va treure un nombre significatiu de vots a Sant Antoni (17,5 %) ja que fou el segon partit més votat. A la ciutat d'Eivissa, Santa Eulària, Cala Llonga i Sant Jordi va treure més d'un 10 % dels sufragis. El PSP va obtenir el major suport a l'illa de Formentera com a segona força, sobretot a Sant Francesc i Sant Ferran, i molt menor a la Mola. També a la ciutat d'Eivissa, seguida de Jesús i es Puig d'en Valls, encara que en aquests dos darrers llocs sense superar el 10 % dels vots. Finalment, el PCE va tenir un suport més gran a la ciutat d'Eivissa, es Canar i Sant Antoni.

A les eleccions al Senat, la candidatura d'Abel Matutes Juan fou la vencedora amb 8.898 vots (38,30 %), fet pel qual l'únic escó de senador en disputa li fou adjudicat. La candidatura de centreesquerra d'Isidor Marí, pel Bloc Autonomista, quedà en segon lloc amb 6.604 vots (28,43 %). En tercer lloc quedà Guillem Tuells Riquer, per UCD, amb 5.584 vots (24,04 %). En quart lloc, i ja a molta distància, els seguí Marià Llobet Roman, del Moviment Autonomista Pitiús (MAP), amb 1.880 vots (8,09 %); i en darrer lloc quedà la candidatura d'Ernest Altés Coll, de la UDIB, amb 265 vots (1,14 %).

Per municipis, la candidatura d'Abel Matutes va tenir el suport majoritari a tots llevat de la ciutat d'Eivissa i Formentera. Així, a Sant Joan va obtenir un 62,66 % de vots; a Sant Josep, un 50,41 %; a Santa Eulària, un 50,25 %; i a Sant Antoni, un 33 % de vots. Als municipis on fou derrotat, va obtenir un 30,92 % de vots a la ciutat d'Eivissa, on va quedar en segon lloc, i un

11. Ministeri de l'Interior [en xarxa] dins: URL <<http://www.infoelectoral.mir.es/min/>> (consulta: febrer 2010).

12. Institut d'Estadística de les Illes Balears [en xarxa] dins: URL <<http://www.ibestat.cat/>> (consulta: agost 2011).

Quadre amb els resultats electorals de les votacions al Senat, a les Pitiüses, per districtes. Font: *Diario de Ibiza*, 16-VI-1977, p. 8-9 i ARM, Elec 77, lligalls 30 i 31.

SENAT	Altés (UDIB)		Llobet (MAP)		Marí (BA)		Matutes (AP)		Tuells (UCD)	
Sant Antoni	Vots	%	Vots	%	Vots	%	Vots	%	Vots	%
Sant Antoni	66	2,6	457	18,0	845	33,2	537	21,1	616	24,2
Sant Mateu	0	0,0	4	1,8	21	9,6	148	67,9	45	20,6
Corona	3	1,3	15	6,6	23	10,1	140	61,7	46	20,3
Buscastell	14	3,1	66	14,5	76	16,7	178	39,0	122	26,8
Sant Rafel	4	0,9	72	15,7	61	13,3	233	50,8	189	41,2
Sant Josep										
Sant Josep	25	4,2	73	12,3	41	6,9	333	56,2	125	21,1
es Cubells	0	0,0	14	7,3	15	7,8	105	54,4	55	28,5
Sant Agustí	17	3,3	21	4,0	52	10,0	243	46,6	189	36,2
Sant Jordi	13	1,0	55	4,1	385	28,5	648	48,0	238	17,6
Sant Francesc	0	0,0	2	0,8	43	16,9	132	51,8	78	30,6
Sant Joan										
Sant Joan	1	0,2	12	2,6	38	8,2	324	69,8	89	19,2
Sant Vicent	1	0,6	7	3,9	34	18,7	114	62,6	25	13,7
Sant Miquel	1	0,2	14	3,2	52	11,9	186	42,4	186	42,4
Sant Llorenç	1	0,2	7	1,6	34	7,8	329	75,3	66	15,1
Santa Eulària										
Santa Eulària	23	1,6	83	5,7	292	20,0	746	51,1	317	21,7
Cala Llonga	0	0,0	26	4,8	113	20,9	275	50,9	126	23,3
Sant Carles	1	0,3	3	1,0	39	12,5	243	77,6	27	8,6
Santa Gertrudis	4	0,9	35	7,7	81	17,8	257	56,5	78	17,1
Jesús	4	0,9	19	4,1	117	25,4	172	37,3	149	32,3
es Puig d'en Valls	9	1,1	38	4,8	240	30,5	261	33,2	239	30,4
es Canar	1	0,3	2	0,6	57	17,4	229	70,0	38	11,6
Formentera										
Sant Francesc	11	1,4	63	7,9	324	40,7	142	17,8	254	31,9
Sant Ferran	7	1,8	41	10,3	161	40,3	45	11,3	146	36,5
la Mola	0	0,0	19	8,2	72	30,9	83	35,6	59	25,3
Eivissa-Vila										
	63	0,7	732	8,1	3388	37,5	2795	30,9	2060	22,8

18,92 % a Formentera, fet que li representava el tercer lloc.

La candidatura d'Isidor Marí fou la més votada a Vila (37,49 %) i Formentera (39,03 %) i va obtenir un suport superior al 20 % a Sant Antoni (25,63 %) i Santa Eulària (21,62 %). Els resultats més baixos els tengué a Sant Josep (18,50 %) i a Sant Joan (10,39 %).

La candidatura centrista de Guillem Tuells Riquer va superar el 20 % dels vots en tots els municipis. Així fou el segon candidat més votat a Formentera (32,17 %), Sant Antoni (25,98 %), però gairebé igualat amb Isidor Marí, Sant Joan (24,06 %), Sant Josep (23,64 %) i Santa Eulària (22,42 %). En canvi quedà en tercer lloc al municipi d'Eivissa (22,79 %).

Marià Llobet Roman sols va obtenir un suport relatiu a Sant Antoni (15,34 %), mentre que a la resta no va superar el 10 % dels vots: Formentera (8,62 %), ciutat d'Eivissa (8,10 %), Sant Josep (5,69 %), Santa Eulària (4,74 %) i Sant Joan (2,63 %).

Ernest Altés Coll va tenir un nombre de vots poc significatiu i sense superar el 3 % de vots a cada municipi: Sant Antoni (2,17 %), Sant Josep (1,76 %), Formentera (1,26 %), Santa Eulària (0,97 %), ciutat d'Eivissa (0,70 %) i Sant Joan (0,26 %).

Per parròquies i taules electorals es veu el predomini d'Abel Matutes, que va guanyar a quasi tots els llocs, fins i tot a la Mola, de Formentera. Destaca el suport que va tenir

a Sant Carles (77,6 %). L'excepció fou a Sant Francesc i Sant Ferran, també a Formentera, a la ciutat d'Eivissa i a Sant Antoni, que eren els llocs on va guanyar Isidor Marí. Guillem Tuells va quedar en segon lloc a la major part dels pobles, però no a la ciutat d'Eivissa, ni a Sant Vicent, Sant Carles, Santa Gertrudis, es Canar, es Puig d'en Valls i la Mola, on quedà en tercer lloc. Marià Llobet va tenir un suport més gran a Sant Antoni, seguit de Sant Rafel, Buscastell i Sant Josep, on va superar el 10 % dels vots. Finalment Ernest Altés sols va superar el 3 % dels sufragis a Sant Josep, Sant Agustí i Buscastell.

Si comparam els resultats del Congrés i del Senat observam una

Quadre amb els resultats electorals de les votacions al Congrés dels Diputats, a les Pitiüses, per districtes. Font: *Diario de Ibiza*, 16-VI-1977, p. 8-9 i ARM, Elec 77, lligalls 30 i 31.

CONGRÉS	PCE		PSOE		AP		PSP-US		UCD		RESTA*	
Sant Antoni	Vots	%	Vots	%	Vots	%	Vots	%	Vots	%	Vots	%
Sant Antoni	166	6,5	446	17,5	178	6,8	155	6,1	1435	56,2	172	6,7
Sant Mateu	0	0,0	1	0,5	115	52,5	16	7,3	83	37,9	5	2,3
Corona	4	1,7	4	1,7	114	49,4	19	8,2	77	33,3	13	5,6
Buscastell	18	3,9	41	8,9	59	12,8	19	4,1	300	65,2	23	5,0
Sant Rafel	9	1,5	40	6,8	181	30,9	20	3,4	313	53,4	25	4,3
Sant Josep												
Sant Josep	3	0,5	15	2,5	116	19,2	16	2,7	424	70,2	30	5,0
es Cubells	5	2,7	2	1,1	65	35,1	3	1,6	93	50,3	14	7,6
Sant Agustí	16	1,2	20	3,9	153	29,7	22	4,3	228	55,8	27	5,2
Sant Jordi	60	4,4	144	10,6	236	17,4	105	7,8	768	56,7	31	2,3
Sant Francesc	1	0,4	10	3,9	50	19,7	22	8,7	163	64,2	8	3,2
Sant Joan												
Sant Joan	3	0,6	12	2,5	222	45,3	7	1,4	232	47,4	7	1,4
Sant Vicent	4	2,2	5	2,8	54	29,8	14	7,7	90	49,7	12	6,6
Sant Miquel	8	1,8	6	1,4	99	22,2	12	2,7	300	67,3	17	3,8
Sant Llorenç	3	0,7	1	0,2	240	53,7	19	4,3	176	39,4	8	1,8
Santa Eulària												
Santa Eulària	63	4,3	148	10,1	361	24,6	60	4,1	765	52,2	70	4,8
Cala Llonga	26	4,7	59	10,7	197	35,8	19	3,5	220	40,0	11	2,0
Sant Carles	17	5,3	8	2,5	222	69,4	1	0,3	61	19,1	11	3,4
Santa Gertrudis	12	2,5	2	0,4	214	45,1	40	8,4	184	38,7	23	4,8
Jesús	12	2,6	29	6,2	98	21,0	45	9,7	240	51,5	42	9,0
es Puig d'en Valls	35	4,5	50	6,4	186	23,6	70	8,9	408	51,8	38	4,8
es Canar	21	6,6	11	3,5	192	60,2	8	2,5	77	24,1	9	2,9
Formentera												
Sant Francesc	17	2,1	42	5,2	66	8,2	218	27,2	409	51,1	49	6,1
Sant Ferran	5	1,2	16	3,9	20	4,8	125	30,2	223	53,9	25	6,0
la Mola	3	1,3	8	3,4	25	10,5	33	13,9	142	59,7	18	7,6
Eivissa-Vila	598	6,6	1113	12,6	1458	15,9	1219	13,5	4208	46,7	423	4,7

* RSE, FTI, CJA, FDI, UA i UDIB.

diferència substancial entre els vots aconseguits per UCD i AP al Congrés i al Senat. En el cas d'UCD va tenir 11.679 vots al Congrés, mentre que al Senat va disminuir fins als 5.585. En canvi AP va tenir 4.891 vots al Congrés, mentre que al Senat va pujar als 8.862 vots. En el primer cas, la preferència dels electors per la figura de Suárez va ser determinant i, en el segon, els electors s'estimaren més votar la persona d'Abel Matutes que no Manuel Fraga. Els vots de l'esquerra al Congrés sumaven els 5.855 vots, i al Senat la coalició

Bloc Autonomista, amb el suport del partit socialdemòcrata i d'independents, augmentaven fins als 6.540 sufragis.

Quant a l'abstenció, i després del referèndum de 1976, les Pitiüses es caracteritzaren per un elevat percentatge d'electors que no s'acostaren a les urnes.¹³ De fet, Eivissa (31,19 %) i, sobretot, Formentera (37,41 %), superaren àmpliament l'abstenció de Menorca (16,55 %) i la de Mallorca (18 %). Per municipis, tots els pobles superaren el 30 % d'abstenció llevat de Sant Josep, amb un 26,02 %.

Elements distintius en el comportament polític

Les Illes Balears formen un conjunt geogràfic que des del segle XIX és administrativament una província. Tot i això, cada illa té les seves pròpies peculiaritats històriques, econòmiques i socials. A Eivissa, l'estructura predominant de la petita i mitjana propietat agrícola i l'hàbitat dispers de la població eren algunes de les seves senyes distintives. El 1965 les Pitiüses encara concentraven la major part de la seva població dedicada al sector primari, superior a Mallorca, on ja pre-

13. Sobre les causes de l'abstenció a Eivissa i Formentera en les diferents eleccions vegi's Joan CERDA (1998). «La Transició a les Pitiüses: un llarg i inacabat camí». A: *Simposi 25 anys. La Transició a les illes Balears*. Palma: IEB, p. 115-120.

La candidatura
d'Unitat Socialista
utilitzava
com a reclam
la imatge del professor
Enrique Tierno
Galván.

dominaven els serveis, i a Menorca, on predominava el sector secundari. No obstant el retard en la incorporació a l'economia de serveis respecte de Mallorca, el canvi experimentat fou més ràpid. La crisi a partir de 1973 va provocar un descens de visitants que no es va tornar a recuperar fins al 1978. Però l'expansió turística i demogràfica, amb l'arribada de contingents de treballadors temporers procedents de la Península va representar un procés de canvi social i econòmic intens que no anà correlatiu al canvi de les mentalitats.¹⁴ Hi ha un bon grapat d'exemples que demostren una continuïtat ideològica en els resultats electorals obtinguts durant la Segona República i el de les eleccions de 1977. El mapa electoral a Eivissa i Formentera, encara que UCD també va ser el partit guanyador, tenia les seves particularitats pròpies, diferents de Mallorca i Menorca. Per exemple, el gran suport electoral a AP a l'illa d'Eivissa, tant al Congrés com al Senat, que li va permetre aconseguir un dels dos únics senadors que va treure AP en tot l'estat. Les zones rurals d'Eivissa donaren un suport important a la candidatura d'Abel Matutes, que disposava d'una àmplia xarxa d'influències en els pobles.¹⁵ No debades Matutes va

manifestar en conèixer els resultats «*mi agradecimiento al campo de Ibiza*».¹⁶ La candidatura unitària de l'esquerra, amb una escassa incidència a les àrees rurals, no fou suficient a l'hora de derrotar el centredreta, malgrat que aquest es presentàs dividit. El seu vot era fonamentalment urbà, concentrat a la ciutat d'Eivissa. PSP, PSOE i PCE treien el 50 % de les seves paperetes aquí. Fora de la capital sols destacà al poble de Sant Antoni, amb una forta implantació del PSOE, i a l'illa de Formentera, amb una notable incidència del PSP. El tradicional conservadorisme de la societat eivissenca, amb l'excepció de Formentera, juntament amb el predomini dels recursos econòmics i polítics d'Abel Matutes, són factors que jugaren a favor seu. De fet, el centredreta (UCD-AP) arreplegava el 71,58 % de l'electorat a Eivissa. A Formentera baixava a un 61,29 %, en consonància amb una més gran tradició esquerrana de l'illa. Una altra particularitat va ser la força electoral del PSP, superior a l'obtinguda per aquesta formació a la resta de l'estat, a causa de la seva implantació a les Pitiüses des del final del franquisme i a la pràctica inexistència del PSOE. D'aquesta manera, el PSP tingué 34 vots més que el PSOE en el conjunt de les Pi-

tiüses. No obstant això, el PSOE superà per 276 vots el PSP en el còmput global de vots a l'illa d'Eivissa.

Un aspecte de la campanya a destacar fou el desig per l'autonomia dels partits i coalicions, com fou el cas de les candidatures al Senat Bloc Autonomista i Moviment Autonomista Pitiús, que contagià els partits estatals. Fins i tot Abel Matutes signà, encara que amb puntualitzacions, el Pacte per a l'Autonomia, en contradicció amb la posició d'AP al respecte. El nacionalisme polític estigué present a les eleccions de 1977, però no tengué continuïtat. Tant el PEiF, que va desaparèixer, com el MSEF d'esquerres, que no arribà a constituir-se com a partit polític, no veieren la possibilitat de continuar amb els seus plantejaments.

Un altre element distintiu de l'electorat pitiús, tot i l'interès que podrien despertar les primeres eleccions lliures i democràtiques, va ser l'elevadíssima abstenció en comparació amb les altres illes. Una vegada més, les característiques socials, culturals i polítiques de les Pitiüses expliquen, en part, les diferències amb Menorca, amb una tradició històrica més participativa i, en menor mesura, amb Mallorca, on la tradició conservadora també era molt present a la part forana. ■

14. Juan TRÍAS VEJARANO (1978). «Los resultados de las elecciones legislativas del 15 de junio de 1977 en las islas Baleares (Un estudio por comarcas y municipios)». Dins: *Revista de Estudios Políticos*, núm. 2, p. 24.

15. Joan CERDÀ (1996). *Eleccions i canvi polític a les Pitiüses (1977-1996)*. Eivissa: Res Publica Edicions, p. 35.

16. *Diario de Ibiza*, 16-VI-1977, p. 4.